

ΑΠΟΓΡΑΦΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ομάδα Εργασίας Μόνιμης Επιτροπής
Βιομηχανίας - Ενέργειας ΤΕΕ/ΤΚΜ
Εισηγητές: Κώστας Σιδηρόπουλος, Μ-Η
(παρουσίαση)
Σταύρος Βουλγαράκης ΧΜ
Παντελής Γαβρηλίδης ΧΜ
Αναστάσιος Αγγελίδης Μ-Η
Φώτιος Λιόλιος Μ-Η

1. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1.1. Γενικές διαπιστώσεις

α. Τα πρωτογενή στοιχεία προέρχονται από τις δημοσιεύσεις στο ICAP ισολογισμών επιχειρήσεων νομικής μορφής Α.Ε. και Ε.Π.Ε., οι αριθμοδείκτες μετά από σχετική επεξεργασία των στοιχείων. Εδώ, πρέπει να τονίσουμε τη σχετική αξία των στοιχείων, που θα συνεχίσει να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στην αντικειμενική προσέγγιση της οικονομικής μας πραγματικότητας, εάν δεν γίνει υποχρεωτική η εφαρμογή του ενιαίου λογιστικού συστήματος και η δημοσίευση των στοιχείων εκμετάλλευσης (πωλήσεις, κόστος παραγωγής κλπ.).

β. Τα όρια της χρονικής περιόδου 1978-84 καθορίστηκαν από μόνα τους, καθώς στο προηγούμενο συνέδριο του Τ.Ε.Ε. για τη βιομηχανία τα στοιχεία έφταναν μέχρι το 1977, ενώ τα πιο επίκαιρα στοιχεία του ICAP είναι του 1984.

Η περίοδος είναι πάντως ενδιαφέρουσα, διότι περιλαμβάνει δύο καλές χρονιές, όπως θεωρούνται το 1978 και κυρίως το 1980, οπότε και σημειώθηκε ρεκόρ στις εξαγωγές μας.

Ταυτόχρονα όμως η περίοδος αυτή περιλαμβάνει και τα επακόλουθα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης, που αρχίζει το 1979, καθώς και την εισοδό μας στην Ε.Ο.Κ. που συνεπάγεται την εγκατάλειψη του μέχρι τότε κακώς νοούμενου προστατευτισμού.

γ. Υπάρχει μια χαρακτηριστική τομή στην περίοδο 1978-84 που συμβαίνει το 1982. Από τη μια μεριά επιτρέπεται με το Ν. 1249/82 η αναπροσαρμογή της αξίας των παγίων στοιχείων με αποτέλεσμα της πλασματική αύξησή τους και την αντίστοιχη, επίσης πλασματική αύξηση των ιδίων κεφαλαίων. Έτσι, ορισμένοι αριθμοδείκτες υφίστανται τη χρονιά αυτή αλλοιωτική επίδραση, όπως για παράδειγμα η βελτίωση του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης.

Ταυτόχρονα όμως το 1982 είναι κατά πάσα πιθανότητα το

χειρότερο μεταπολεμικό έτος της ελληνικής βιομηχανίας, κατά το οποίο η παραγωγή γνωρίζει πρωτοφανή κάμψη¹. Η βιομηχανία μας δεν μπορεί να συνέλθει από τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, ενώ η εισοδος στην Ε.Ο.Κ. καθιστά πλέον εμφανέστερες τις διαρθρωτικές αδυναμίες της βιομηχανίας μας με χαρακτηριστικό γνώρισμα την συνεχώς μειούμενη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας.

Έτσι, τη χρονιά αυτή πρωτοεμφανίζονται μεγάλες ζημιές στο σύνολο της βιομηχανίας μας.

1.2. Συμμετοχή της Κεντρικής Μακεδονίας στη βιομηχανική ανάπτυξη

Σημαντικά θεωρήσαμε δύο μεγέθη: πρώτο, την εξέλιξη του πάγιου ενεργητικού, που πληροφορεί για την υπάρχουσα επενδυτική τάση και δεύτερο, το σύνολο των απασχολούμενων κεφαλαίων σαν κριτήριο σπουδαιότητας της οικονομικής δραστηριότητας.

Έτσι, αναφορικά με το μέγεθος του πάγιου ενεργητικού και τη διαχρονική του εξέλιξη, προκύπτει, ότι πριν από το 1981 η Κεντρική Μακεδονία καλύπτει το 13% περίπου του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας², ενώ μετά το 1981 το 17% περίπου και με τάση αυξητική.

Ο ίδιος περίπου συσχετισμός διαπιστώνεται αναφορικά και με το σύνολο των απασχολούμενων κεφαλαίων.

Εμφανίζεται συνεπώς μια αύξηση στη συμμετοχή της βιομηχανίας της Κεντρικής Μακεδονίας στο αντίστοιχο σύνολο της χώρας. Κατά τη γνώμη μας η αύξηση αυτή δεν είναι ουσιαστική, διότι ήδη από το 1981, με την απόφαση 791/81, είχαν απαγορευτεί οι επενδύσεις στο λεκανοπέδιο της Αττικής, με αποτέλεσμα συνεπώς την αύξηση της σχετικής βαρύτητας των άλλων περιοχών στο σύνολο της βιομηχανίας. Η σχέση θα επηρεασθεί αρνητικά μετά την τελευταία άρση της απαγόρευσης επενδύσεων στο λεκανοπέδιο της Αττικής («αντι 84/84»).

Αναφορικά τώρα με την εξέλιξη χαρακτηριστικών αριθμοδεικτών, παρατηρείται συνεχής επιδείνωση της δανειακής επιβάρυνσης, μείωση της αποδοτικότητας ιδίων και συνολικών κεφαλαίων λόγω της μείωσης των κερδών, και πτώση των αποπληθωρισμένων επενδύσεων κάτω και από το επίπεδο του 1978.

Πάντως, η κατάσταση φαίνεται να είναι στο σύνολο για την Κεντρική Μακεδονία καλύτερη από αυτήν σε επίπεδο χώρας. Έτσι,

- ενώ στο σύνολό της η ελληνική βιομηχανία εμφανίζει από το

1982 συνεχώς ζημιές, στην Κεντρική Μακεδονία η βιομηχανία παρουσιάζει συνεχώς κέρδη στην περίοδο 1978-84.

- από τα απασχολούμενα κεφάλαια το 72% ήταν ξένα το 1978, ενώ το 1984 η σχέση χειροτερεύει και γίνεται 80%, ενώ οι αντίστοιχες τιμές σε επίπεδο χώρας είναι 75% και 84%.

1.3. Κλαδική διάρθρωση της βιομηχανίας στην Κεντρική Μακεδονία

Μελετήθηκαν τα στοιχεία ισολογισμών πλέον των 800 επιχειρήσεων (Α.Ε. και Ε.Π.Ε.), που είναι εγκαταστημένες στην Κεντρική Μακεδονία.

Η βιομηχανική δραστηριότητα εξακολουθεί να είναι συγκεντρωμένη στην περιοχή Θεσ/νίκης, ενώ από τις νέες βιομηχανικές ζώνες και παρά τα αυξημένα κίνητρα επενδύσεων που ισχύουν σε αυτές, μόνο το Κιλκίς προσελκύει επενδυτές, καθώς συνδυάζει τα αυξημένα κίνητρα και την μικρή απόσταση από τη Θεσ/νίκη.

Από τους συνολικά 20 βιομηχανικούς κλάδους της ΕΣΥΕ, δεν εκπροσωπούνται στη Κεντρική Μακεδονία δύο: οι βιομηχανίες παραγωγών πετρελαίου και άνθρακος (η Ε.Κ.Ο. συμπεριλαμβάνεται στις χημικές βιομηχανίες) και οι βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, δηλαδή παραγωγής και πρώτης κατεργασίας σιδήρου και λοιπών μετάλλων.

Με κριτήριο το σύνολο των απασχολούμενων κεφαλαίων προκύπτει η ακόλουθη κλαδική διάρθρωση της βιομηχανίας στην Κεντρική Μακεδονία:

- Ο κλάδος ειδών διατροφής κατέχει την πρώτη θέση, με σαφή αυξητική τάση συμμετοχής.

Συγκεκριμένα, ενώ το 1978 ο κλάδος κάλυπτε το 21% των συνολικά απασχολούμενων κεφαλαίων, το 1984 το ποσοστό αυτό είναι 26%.

- Ακολουθεί ο κλάδος των υφαντικών βιομηχανιών, όπου διακρίνεται μια πτωτική τάση συμμετοχής, 19% περίπου το 1978 έναντι 15% το 1984.

- Σταθερό περίπου ποσοστό συμμετοχής χαρακτηρίζει τους κλάδους:

ποτών, 7% περίπου

καπνοβιομηχανίας, 9% περίπου

χημικών βιομηχανιών, 10% περίπου -με σημαντικές παρουσίες Ε.Κ.Ο. και Χημικές Βιομηχανίες Β. Ελλάδας- προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, που αφορούν κατά κύριο λόγο τις βιομηχανίες επεξεργασίας μαρμάρων και δομικών υλικών, με συμμετοχή επίσης 10%.

Συμπερασματικά, 6 μόνο βιομηχανικοί κλάδοι καλύπτουν το 80% περίπου της βιομηχανικής δραστηριότητας της περιοχής, ενώ το 40% καλύπτεται αποκλειστικά από 2 κλάδους: δηλ. είδη διατροφής και κλωστοϋφαντουργίες.

Παραμένοντας στους δύο αυτούς κυρίαρχους βιομηχανικούς κλάδους, οι αριθμοδείκτες που χαρακτηρίζουν την οικονομική τους κατάσταση είναι καλύτεροι των αντίστοιχων σε επίπεδο χώρας. Έτσι,

- στη βιομηχανία ειδών διατροφής ο συντελεστής δανειακής επιβάρυνσης είναι 75% έναντι 77% και η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων κοινή, περίπου 5% (μέσες τιμές 5ετίας 1980-84),

- στην κλωστοϋφαντουργία αντίστοιχα 69% έναντι 80%, και 4,3% έναντι ζημιών σε επίπεδο χώρας. Βέβαια στο σύνολο χώρας οι κλωστοϋφαντουργίες περιλαμβάνουν και τις μεγάλες προβληματικές επιχειρήσεις του κλάδου, που ως γνωστό δεν είναι εγκαταστημένες στην Κεντρική Μακεδονία.

1.4. Επενδύσεις στην Κεντρική Μακεδονία

1.4.1. Επενδύσεις του Ν. 1262/82³

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της επενδυτικής τάσης στην περιοχή είναι, ότι το 46% των επενδύσεων, που υπάχθηκαν στο Ν. 1262/82 μέχρι σήμερα και έχουν ύψος επένδυσης μέχρι 300 εκ. δρχ., αφορούν τους κλάδους ειδών διατροφής (37%) και κλωστοϋφαντουργίας (9%), ενώ η αντίστοιχη συμμετοχή σε επίπεδο χώρας είναι 38% στο σύνολο (26% είδη διατροφής και 12% κλωστοϋφαντουργικά).

1.4.2. Επενδύσεις των Μ.Ο.Π.⁴

Το 1986 αξιολογήθηκαν και προωθήθηκαν για έγκριση στην Ε.Ο.Κ. και στα πλαίσια των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων επενδυτικές προτάσεις συνολικού ύψους 49,9 δισ. δρχ., από τα οποία 40,3 δισ. δρχ. αφορούν τη μεταποίηση. Από αυτά 16,1 δισ. δρχ. ή ποσοστό 40% αφορούν την κλωστοϋφαντουργία και 6,6 δισ. δρχ. ή ποσοστό 16% τα είδη διατροφής.

Χαρακτηριστικό είναι, ότι 55% του ύψους των επενδύσεων στην κλωστοϋφαντουργία και 15% στα είδη διατροφής αφορούν την περιοχή Κεντρικής Μακεδονίας.

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η βιομηχανική ανάπτυξη και η κλαδική της διάρθρωση στην Κεντρική Μακεδονία αντανάκλα τις αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας που δυστυχώς δεν παρουσιάζει τάσεις βελτίωσης. Συνοψίζουμε ορισμένες από τις χαρακτηριστικότερες⁵:

- Η διάρθρωση του βιομηχανικού προϊόντος παραμένει διαχρονικά αμετάβλητη, ενώ έχει μέσα της μια τέτοια σύνθεση, που συνιστά μια πολύ σοβαρή, καθοριστική αδυναμία: οι «παραδοσιακοί» κλάδοι (δηλ. απλά καταναλωτικά είδη, τυποποιημένης τεχνολογίας, έντασης μη εξειδικευμένης εργασίας) μαζί με ελαφρούς κλάδους ενδιάμεσων αγαθών, αντιπροσωπεύουν το συντριπτικό ποσοστό της παραγωγής. Αλλά και αυτοί οι κλάδοι μιας υποτυπώδους ανάπτυξης των κεφαλαιουχικών αγαθών δεν έχουν παρά μικρό ποσοστό (14%) και δεν αποτελούνται παρά από ελαφράς τεχνολογικής μορφής μονάδες.

- Απουσία καθετοποίησης της παραγωγής, αφού στους περισσότερους κλάδους η προσπάθεια περιορίζεται στα τελικά ή στα πρώτα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Το γεγονός αυτό μεγάλωνει την εξάρτηση της βιομηχανίας σε πρώτες ύλες, σε ενδιάμεσα και σε τελειοποιημένα αγαθά, δεν αφήνει περιθώρια ανάπτυξης της βιομηχανίας. Την κατάσταση αποδίδουν εύγλωττα η αξία και η διάρθρωση των εξαγωγών μας:

Καλύπτουν μόνο το 50% των εισαγωγών μας και αποτελούνται κατά 30% από προϊόντα του γεωργικού τομέα, 17% πρώτες ύλες και 50% βιομηχανικά, της ελαφράς όμως βιομηχανίας και παραδοσιακών κλάδων, που σήμερα προσφέρονται από πολλές χώρες και με πολύ ανταγωνιστικούς όρους και υπεροχή.

- Πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού κεφαλαίου είναι ιδιο κεφάλαιο και η τάση ραγδαίας χειροτέρευσης του είναι εμφανέστερη.

Επιπλέον, οι επενδύσεις -όσες γίνονται ή προγραμματίζονται να γίνουν- κατευθύνονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία στους «παραδοσιακούς» κλάδους όπως προκύπτει από τις υπαγωγές στο Ν. 1262/82 και τα Μ.Ο.Π. Με τον τρόπο όμως αυτό αναπαράγονται σε μεγάλο βαθμό οι αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας που σκιαγραφήσαμε.

Δε διαφωνούμε, ότι ο εκσυγχρονισμός της βιομηχανίας μας πρέπει να ξεκινήσει από το υπάρχον βιομηχανικό δυναμικό, ώστε πρώτιστα να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων που ήδη παράγουμε.

Ταυτόχρονα όμως διαπιστώνουμε, ότι δεν υπάρχει καμιά τάση σε τομείς καθιερωμένης παραγωγής και παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών, που θα συνέβαλαν στη δημιουργία προϋποθέσεων αυτόνομης βιομηχανικής ανάπτυξης και στον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών, καθώς ο εισαγόμενος μηχανολογικός εξοπλισμός αποτελεί το 1/3 των εισαγωγών μας.

Ας εξετάσουμε πιο συγκριμένα τους κλάδους ειδών διατροφής (κύρια κονσερβοποίηση οπωροκηπευτικών) και κλωστοϋφαντουργίας, που κυριαρχούν στην περιοχή μας:

α. Καταναλωτικά πρότυπα και νέα προϊόντα στους κλάδους αυτούς επιβάλλονται από την τεχνολογία τροφίμων, υφαντικών ινών, υφασμάτων και βαφής, και από τους κατασκευαστές του μηχανολογικού εξοπλισμού.

Τεχνολογία και κατασκευαστές αλληλοκαθορίζονται συνεργαζόμενοι στενά.

Η σημερινή τάση είναι περισσότερο καθιερωμένη και πολυπλοκότερη παραγωγική διαδικασία.

Εμείς δεν διαθέτουμε τίποτα από αυτά. Έτσι, συνεχίζουμε να παραμένουμε εξαρτημένοι από το εξωτερικό στο τι, πως, με τι και πόσο και για ποιούς θα παράγουμε, ενώ αδυνατούμε να επηρεάσουμε στο ελάχιστο τις καταναλωτικές τάσεις.

β. Οι μονάδες είναι συγκεντρωμένες στις περιοχές, όπου παράγεται η πρώτη ύλη, ειδικότερα δε τα διαλογητήρια, συσκευαστήρια και κονσερβοποιεία φρούτων των νομών Πέλλας και Ημαθίας αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 50% της συνολικής εγκαταστημένης δυναμικότητας στη χώρα μας⁶. Η συγκέντρωση των μονάδων αποτελεί πρόσθετο θετικό στοιχείο για την διεύρυνση της δραστηριότητας υφιστάμενων νέων μονάδων κατασκευής σχετικών μηχ/των παραγωγής.

Ειδικότερα πρόκειται για κατασκευή:

- μηχανολογικού εξοπλισμού κλιματισμού-ύγρανσης κλωστηρίων και ψυκτικών συγκροτημάτων για την επεξεργασία των οπωροκηπευτικών. Σήμερα το μέγιστο ποσοστό του εξοπλισμού εισάγεται με το κλειδί στο χέρι, συμπεριλαμβανομένων των αεραγωγών και των σωληνώσεων ακόμη,

- τυποποιημένων στοιχείων μόνωσης ψυκτικών θαλάμων και γενικότερα προκατασκευασμένων στοιχείων για την ανέγερση βιομηχανοστασίων (panels αλουμινίου - πολυουραιθάνης),

- μηχανολογικού εξοπλισμού εξοικονόμησης ενέργειας με την επαναχρησιμοποίηση απορριπτόμενης θερμικής ενέργειας καθώς και λεβητοστάσια καύσης πυρήνων φρούτων αντί μαζούτ. Ας σημειωθεί, ότι τέτοιες επενδύσεις έχουν κατά 15% αυξημένη κρατική επιχορήγηση,

- μηχανολογικού εξοπλισμού βαφείων, διαλογητήριων, συσκευαστήριων και σε μεγάλο βαθμό κονσερβοποιείων. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν παραγωγικότερα τα μηχανουργεία της περιοχής, κυρίως της Θεσ/νίκης.

Ενδιαφέρον για επιστημονική ενημέρωση έχει εκδηλωθεί από τον Τομέα Εργαλειομηχανών της Πολυτεχνικής Σχολής Θεσ/νίκης.

Επίσης, ο ΕΟΜΜΕΧ χρηματοδοτεί την ανάπτυξη και κατασκευή των σχετικών προτύπων.

Για την επιτυχία βέβαια μιας τέτοιας προοπτικής χρειάζεται κατά τη γνώμη μας κρατική παρέμβαση μέσα από τη χάραξη συγκεκριμένης αναπτυξιακής πολιτικής και το συντονισμό των υπεύθυνων φορέων (ΕΟΜΜΕΧ, ΕΛΟΤ, ΕΤΒΑ, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Βιομ/κά και Βιοτεχνικά Έπιμελητήρια).

Παραπομπές:

1. Ο.Τ. 3.2.83 σελ. 17
2. Τα συγκριτικά στοιχεία σε επίπεδο χώρας προέκυψαν από σχετική επεξεργασία δημοσιευμένων μεγεθών της ελληνικής βιομηχανίας στο Οικονομικό Δελτίο της Εμπορικής Τράπεζας (Οκτώβρης - Δεκέμβριος 1985, σελ. 20), Ο.Τ. 10.3.83 σελ. 18, Ο.Τ. 15.3.84 σελ. 17, Ο.Τ. 28.3.85 σελ. 19, Ο.Τ. 20.2.86 σελ. 67.
3. Επεξεργασία στοιχείων της ΥΠΑΚΜ
4. Επεξεργασία στοιχείων από σχετική δημοσίευση του ΥΠΕΘΟ.
5. Από την εισήγηση Κ. Σιδηρόπουλου «Παραγωγικότητα και ελληνική πραγματικότητα» στις ημερίδες ΕΛΚΕΠΑ-ΣΕΒΕ, Οκτώβρης 86, όπου αναφέρονται λεπτομερώς οι σχετικές πηγές.
6. Αναπτυξιακές δυνατότητες Κ.κ. Δ. Μακεδονίας, Εμπορική Τράπεζα, 1987, σελ. 15.